

УДК371

Л.І. Бурлака, ст. гр. УНЗ-11-Б2
Науковий керівник: І.Л. Сіданіч, к.п.н.,
доцент Інституту менеджменту та
психології ДВНЗ «УМО» НАПН
України

**ПЛАНУВАННЯ РОБОТИ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО
НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ НА ОСНОВІ ПРОЕКТУВАННЯ
НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ
(НА ПРИКЛАДІ КОМСОМОЛЬСЬКОЇ ГІМНАЗІЇ
ІМ.В.О.НИЖНИЧЕНКА)**

Анотація. У статті розглядається сутність планування роботи загальноосвітнього закладу, обґрунтовується актуальність і необхідність переходу навчального закладу до організації планування з урахуванням особистісно-розвивального підходу. Автором зроблено висновок про те, що основний сенс проектування навчально-виховного процесу – це внесення соціальних змін у зміст і напрями розвитку особистості, формування індивідуальної особистості кожного учня.

Ключові слова: планування, проектування навчально-виховного процесу, особистісний розвиток.

Аннотация. В статье рассматривается сущность планирования работы общеобразовательного учреждения, обосновывается актуальность и необходимость перехода учебного заведения к организации планирования с учетом личностно-развивающего подхода. Автором сделан вывод о том, что основной смысл проектирования учебно-воспитательного процесса – это внесение социальных изменений в содержание и направление развития личности, реформирование индивидуальности каждого ученика.

Ключевые слова: планирование, проектирование учебно-воспитательного процесса, личностное развитие.

Annotation. The article deals with the essence of planning of work at comprehensive school, the actuality and the need of starting planning school work with regard to personality-developmental approach. The author concludes that the importance of projection of the educational process is in the introduction of social change in the content and direction of personal development, forming of the individuality of each student.

Keywords: planning, projection of the educational process, personal development.

Мета статті – здійснити теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури з питання планування роботи загальноосвітнього навчального закладу, обґрунтувати актуальність і необхідність переходу навчального закладу до організації планування з урахуванням особистісно-розвивального підходу.

Планування роботи школи є однією з найважливіших функцій управління, що підтверджує вивчення першоджерел з проблем управління навчальними

зкладами (І. П. Бачило, Б. А. Гаєвська, Л. І. Даниленко, Ю. А. Конаржевський, Ф. І. Хміль та інші). За даними дослідження Г. В. Єльнікової [1] 80 % авторів виокремлюють функцію планування. Комплексно питання планування роботи загальноосвітнього навчального закладу розглядалися Є. С. Бережечком, Г. М. Десятковим, О. М. Коберником, Б. Л. Тевліним, Н. М. Чепурним, В. І. Масловим, В. А. Білоголовським, О.І. Зайченко, М. М. Гурашем, М. В. Гадяцьким, О. Л. Сидоренком та іншими.

Успішна діяльність навчального закладу залежить від того, наскільки вірно, виважено, системно складено план роботи навчального закладу. Бо сутність управління і полягає в умінні планувати результат, вибрати такі дії, які забезпечили б за умови найменших затрат сил, часу, засобів ефективно виконання поставлених завдань. Саме цим пояснюється вибір теми дослідження.

Школа як складна соціально-педагогічна система є елементом більш складної системи – суспільства. Тому вона швидко реагує на зміни, що відбуваються на кожному етапі суспільного розвитку. Відповідно до стратегічних цілей освіти оновлюються цілі середніх загальноосвітніх закладів щодо якості навчально-виховного процесу та управління ним. Сучасні загальноосвітні навчальні заклади повинні надати молодому поколінню опорні знання, уміння, які необхідні для подальшої життєдіяльності в умовах швидких соціально-економічних змін, сформувати уміння самоорганізації, саморозвитку[2].

Місія нової школи – навчити молоду людину бути творцем і проектувальником свого життя, господарем своєї долі. Життя висунуло практично соціальний запит на виховання творчої особистості, яка зможе творчо мислити, творчо підходити до справи, творчо генерувати ідеї, творчо приймати рішення і потім творчо їх виконувати. Ці всі ідеї неможливо втілити без педагогічних інновацій: нових навчальних технологій, оригінальних виховних ідей, форм та методів виховання. Сучасне суспільство потребує формування лідерських якостей у сучасних учнів.

Аналіз соціально-психологічної літератури свідчить про те, що одна з головних проблем традиційних підходів до загальної середньої освіти полягає в тому, що спрямована ними традиційна школа не вчить життя, а дає знання [5]. В результаті як у період навчання, так і після закінчення школи особистість стикається з низкою протиріч:

- між тим, що вивчено, та тим, що відбувається в реальному буденному житті (вимогами навчання та вимогами життя);
- між сформованим у школі рівнем життестійкості, життєздатності, життєвої компетентності та вимогами, які висуває життєздійснення;
- між наявністю знань та зазвичай відсутністю вмінь і навичок застосування їх на практиці;
- між життєвим потенціалом особистості та засобами і сферами його реалізації, які запропонувала школа.

Фактично більшість учнів, здобувши в школі певний масив знань, практичних умінь та навичок у розумінні свого життя, оволодінні мистецтвом життя просуваються дуже повільно. Це одна з причин життєвої некомпетентності багатьох випускників. Головне завдання школи полягає не в тому, щоб адаптувати дитину до суспільних негараздів, навчити її почуватися комфортно серед злиднів, беззаконня, бездуховності. Головне завдання школи в тому, щоб дитина зрозуміла та осмислила своє життя, навчилася самотійно та успішно вирішувати як щоденні життєві завдання, так і складні, екзистенційні проблеми. Тобто стала життєво компетентною, життестійкою, життєздатною. Тоді вона зможе змінити своє життя, боротися з бездуховністю, байдужістю, безвідповідальністю, злиднями, які, наче іржа, руйнують життєдіяльність окремої людини та всього суспільства.

Вирішення цих проблем і завдань можливе за умови, коли педагоги, батьки і учні стануть активними співучасниками навчально-виховного процесу, коли відбудеться узгодження зовнішніх і внутрішніх вимог, власних потреб, реальних обставин, коли розвиватимуться процеси самоусвідомлення, саморегуляції, самовизначення особистості [3].

З метою розвитку цих процесів та вирішення цілого ряду проблем і завдань у сфері виховання започатковано новий напрям науково-дослідної та експериментальної роботи із питань впровадження в практику діяльності інноваційної системи психолого-педагогічного проектування соціального розвитку особистості учнів, що і визначило необхідність переходу Комсомольської гімназії ім. В.О.Нижниченка до організації планування з урахуванням особистісно-розвивального підходу.

«Основний сенс застосування психолого-педагогічних технологій у системі освіти - це внесення соціальних змін у зміст і напрямки розвитку особистості, формування індивідуальності кожного учня. Технології психолого-педагогічного проектування навчально-виховного процесу – це складна багаторівнева система, що включає сукупність освітніх компонентів, які тісно взаємопов'язані між собою і розкривають послідовність й характер взаємодії педагогів та вихованців» [4].

Ця цілісна навчально-виховна система включає в себе вісім взаємодоповнюючих наукомістких технологій: комплексну діагностику; системно-кореляційний аналіз; конструювання завдань навчального закладу та задач особистісного розвитку учня; програмування предметно-орієнтованого змісту; моделювання особистісно-орієнтованого змісту проектів; планування реалізації змісту проектів; творення особистісно-розвивального змісту; реалізацію змісту у навчально-виховному процесі.

У результаті проектування змісту роботи навчального закладу в алгоритмах комп'ютерної програми «Універсал» утворюється в автоматичному режимі сім типів планів: графічні плани навчального закладу та класних колективів (на семестри); проектно-модульний план навчального закладу (на семестри та навчальний рік); системно-комплексний план реалізації проектів навчального закладу (на семестр та навчальний рік); плани реалізації проектів класних колективів (на семестр); календарні плани навчального закладу (на визначений термін); індивідуальні календарні плани для конкретних учасників НВП (педагогів, членів батьківського комітету, учнівського самоврядування тощо на визначений термін). Характерною

особливістю проектно-модульних планів роботи всіх учасників НВП є відсутність одноразових запланованих заходів впливу, що є, як правило, неефективним. Навчально-виховний зміст проектно-модульних планів системний, особистісно-орієнтований на реалізацію конкретних корекційно-виховних задач особистісного розвитку учня .

Проектування навчально-виховного процесу в загальноосвітньому навчальному закладі можливе лише за умови проведення комплексної психолого-педагогічної діагностики та системно-кореляційного аналізу всіх учасників навчально-виховного процесу [6]. Комплексну психолого-педагогічну діагностику доцільно проводити систематично у системі моніторингу особистісного розвитку учнів та педагогів. Діагностичні зрізи варто проводити два рази упродовж навчального року (травень, грудень), що дає можливість відслідковувати динаміку розвитку кожного суб'єкту педагогічного управління, порівнювати його з прогнозованими закономірностями розвитку окремих груп учнів, класних та педагогічного колективів.

Організувати та провести комплексну діагностику всіх учасників НВП без використання в практиці роботи психологічної служби навчального закладу спеціально створених діагностично-аналітичних технологій та їх комп'ютеризації (програма «Універсал») практично неможливо, адже на одного практичного психолога (згідно положення про психологічну службу України) припадає у міській школі - 700, у сільській - 350 учнів.

Предметом комплексної діагностики учня є фізичний, психічний, соціальний і духовний розвиток особистості. Результати кореляційного аналізу за чотири сфери особистісного розвитку дають можливість визначити основні проблеми та потенційні можливості учнів у класних колективах, для цього доцільно систематизувати їх на індивідуальні, групову колективні. Діагностично-аналітичні дані в таблицях, діаграмах, матрицях, характеристиках на учнів, класні колективи тощо за допомогою комп'ютерної програми роздруковуються для подальшого використання.

Проектування навчально-виховного процесу передбачає психосоціальне дослідження перспектив розвитку певного об'єкта або явища. Тому на цьому етапі доцільно з'ясувати передбачувані проблеми, провести прогнозування розвитку особистості учня, сконструювати завдання навчального закладу та задачі особистісного розвитку учнів у класних колективах [7].

Результати прогнозування особистісного розвитку учнів класного колективу, допомагають визначити не тільки динаміку розвитку конкретної особистості (конструктивний, деструктивний), а й виявити основні причини проблем та потенційні можливості кожного вихованця, малих соціальних груп, класних колективів, більшості учнів навчального закладу. На основі прогнозування та аналізу виявлених проблем, потенційних можливостей розвитку особистості учнів навчального закладу конструюються завдання навчального закладу та психолого-педагогічні задачі особистісного розвитку учнів у класних колективах. А конкретні виховні завдання навчального закладу та, особливо, тактичні і стратегічні задачі особистісного розвитку учнів, усвідомлені педагогічними працівниками, виключають з педагогічної практики випадковість та стихійність.

Як свідчать результати моніторингу особистісного розвитку учнів Комсомольської гімназії імені В.О.Нижниченка, що працює у даній навчально-виховній системі, використання в практиці роботи вищенаведених технологій значно поліпшило динаміку психолого-соціального розвитку більшості вихованців, як у класних колективах, так і у навчальному закладі в цілому. Так, наприклад, майже втричі зріс рівень інтеграції та згуртованості учнів у класних колективах, підвищилася у середньому на 43 % життєва активність учнів, особливо в соціально-комунікативній діяльності. Значних успіхів досягнуто педагогічним колективом у формуванні ціннісних орієнтацій та пріоритетів вихованців у таких групах видів діяльності, як: соціально-комунікативна - на 74 %; навчально-пізнавальна - на 63 %; громадсько-корисна - на 41 %; національно-громадянська - на 26 %. Суттєво знизився рівень ізоляції учнів у класних колективах, у середньому на 68%. У 90%учнів проведено корекцію вад особистісного розвитку. Наприклад, тривожність знизилася на

38 %; імпульсивність на 27 %; схильність до нечесної поведінки на 39 %; агресивність на 25 % тощо.

Із статистики експериментальних досліджень видно, що система проектування навчально-виховного процесу призводить до суттєвих змін в ефективності навчально-виховного процесу, до виконання навчальним закладом таких навчально-виховних завдань як формування соціальних установок і ціннісних орієнтацій; гуманістичної спрямованості особистості; розумного ставлення до матеріальних, соціальних, духовних потреб .

Література

1. Єльнікова Г. Управлінська компетентність. – К.: Редакція загальнопедагогічних газет 2005. – 1 28с.
2. Зайченко О.І. Конспект лекцій з курсу підвищення кваліфікації керівників ЗНЗ. – К.: ЦППО АПН України, 2002. – 20с.
3. Карамушка Л. М. Психологічні основи управління змінами в освітніх організаціях: Навчально-методичний посібник /– Біла Церква : КОППОК, 2008. – 76 с.
4. Киричук В. О. Управління особистісним розвитком учнів засобами психолого–педагогічного проектування.//Вісник післядипломної освіти: Зб. наукових праць. – Вип. 6 \ Ред. кол. В. В. Олійник (гол. ред.) та ін. – К. : Геопринт, 2007. – 272 с.
5. Киричук В. О. Психолого–педагогічне проектування особистісного розвитку учня. Навчання і виховання обдарованої дитини: теорія та практика. Збірник наукових праць. Випуск 1. – К. : Інститут обдарованої дитини, 2008. – 286 с.
6. Киричук В. О. Проектування особистісного розвитку та супроводу обдарованих учнів. Матеріали всеукраїнської науково–практичної конференції «Обдаровані діти інтелектуальний потенціал держави». 22–23 вересня 2009 р. –ДОЦ «Ласпі», 2009. – 87 с.
7. Киричук О. В. Педагогічна система школи як об'єкт психології управління // Управління національною освітою в умовах становлення і розвитку української державності: Матеріали всеукраїнської науково–практичної конференції (28 – 30 жовтня 1998 року). – К. : МО України, АПН України, ДАККО, ІЗМН, 1998.– 335 с.